

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК07 «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ШКОЛІ»**

Спеціальність **014 Середня освіта (Географія)** _____

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма **Середня освіта (Географія)** _____

Інститут, факультет, відділення **Психолого-природничий факультет**

(назва інституту, факультету, відділення)

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика навчання природничо-географічних дисциплін у старшій школі» для здобувачів магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Розробники:

Войтович О.П., доктор педагогічних наук, професор
Трохимчук І.М., кандидат педагогічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 11 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

_____ (підпис)

(Д.В.Лико)
_____ (прізвище та ініціали)

Робоча програма схвалена навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол № 4 від 2 вересня 2020 року

Голова навчально-методичної комісії _____ (Сяська І.О.)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

© Войтович О.П., Трохимчук І.М., 2020

© РДГУ, 2020

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3,0	Галузь знань <u>01 Освіта/ Педагогіка</u>	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність <u>014 Середня освіта (Географія)</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання ¹ : аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4,0	Освітній ступінь: Магістр	Лекції	
		14 год.	2 год.
		Практичні	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
Вид контролю: екзамен			
Передумови для вивчення дисципліни: відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія)			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. **Метою** навчальної дисципліни «Методика навчання природничо-географічних дисциплін у старшій школі» є формування у студентів знань сучасних теоретичних та методологічних основ навчання природничо-географічних дисциплін у старшій школі, професійних педагогічних умінь з

¹ Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30/90
- для заочної форми навчання – 8/82

проектування освітнього процесу з географії, розвиток творчого методичного мислення та особистісних якостей вчителя сучасної школи.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування теоретико-методологічних знань з методики навчання природничо-географічних дисциплін на основі компетентнісного підходу до побудови його змісту, психолого-дидактичних засад формування географічних знань, сучасних технологій навчання;
- ознайомлення з поняттями, категоріями, методами, прийомами, засобами навчання природничо-географічних дисциплін;
- формування здатності до застосування та інтегрування знань споріднених педагогічних, природничо-географічних та суспільно-географічних напрямів;
- формування вміння застосовувати сучасні методики і технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в старшій школі.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності здобувачів вищої освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни охоплюють:

ЗК 2. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії;

ЗК 4. Здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми, застосовувати знання на практиці;

ЗК 7 Здатність до конструктивної взаємодії з іншими людьми, незалежно від їх походження та особливостей культури, поваги до різноманітності;

ЗК 9. Прагнення до здоров'я, благополуччя і безпеки та збереження навколишнього середовища.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність продемонструвати знання і розуміння сучасних теоретичних та методологічних основ географії, а також методик викладання географії у старшій школі;

ФК 2. Здатність застосовувати набуті географічні і педагогічні знання, сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), зокрема у старшій школі;

ФК 4. Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності;

ФК 5. Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами;

ФК 6. Здатність збирати, порівнювати, аналізувати і представляти географічну інформацію у викладанні географії в ЗЗСО, використовувати

сучасні педагогічні методи і підходи, в тому числі геоінформаційні технології;

ФК 8. Здатність до застосування та інтегрування знань і розумінь споріднених педагогічних, природничо-географічних та суспільно-географічних напрямів, спеціалізацій;

ФК 9. Здатність організувати роботу учнів за рівнями засвоєння навчального матеріалу та застосовувати методи діагностування навчальних досягнень учнів з географії, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

3. Очікувані результати навчання (базуються на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, та деталізуються)

Програмні результати навчання:

ПРН 7. Уміти вибирати та застосовувати основні дослідницькі методики та інструментарій з географії, які є типовими та інноваційними у старшій школі.

ПРН 13. Формувати в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в освітньому процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією під час характеристики окремих географічних об'єктів і територій.

ПРН 14. Застосовувати сучасні методики і технології, в тому числі педагогічні та інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в ЗЗСО, забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів та здобувачів вищої освіти під час освітнього процесу та приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах.

ПРН 15. Застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та майбутнього професійного самовизначення учнів, готувати їх до свідомого вибору життєвого шляху.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90** годин / **3,0 кредити ЄКТС**/.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Методика навчання природничо-географічних дисциплін як наука. Мета і завдання дисципліни. Предмет, мета, завдання курсу методики навчання природничо-географічних дисциплін старшій школі. Місце курсу в системі методичних дисциплін. Значення дисципліни у професійній підготовці майбутніх учителів географії. Категоріально-понятійний апарат методики навчання природничих дисциплін. Ключові компетентності.

Тема 2. Зміст, форми і методи навчання природничих дисциплін у старшій школі. Змістові лінії інтегрованого шкільного предмету «Природничі науки» в 10-11 класах. Формування предметної компетентності учнів, її компоненти (знання, розуміння та вміння) (пізнавальний), діяльнісний (поведінковий) і ціннісний (мотиваційний). Очікувані результати навчання.

Тема 3. Компоненти освітньої галузі «Природознавство». Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів Державного стандарту природничо-наукової освіти. Зміст курсу «Природознавство». Загальноприродничий, астрономічний, біологічний, фізичний, хімічний, фізико-географічний компоненти **освітньої галузі «Природознавство»** у старшій школі. Наступність у формуванні цілісності знань про природу між початковою, основною та старшою школами.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ МОДУЛІВ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Тема 4. Розвиток загальноприродничих понять і реалізація міжпредметних зв'язків у курсі природознавства в старшій школі.

Зміст окремих розділів курсу «Природознавство» для 10-11 класів. Загальноприродничі поняття та їх розвиток. Методика реалізації внутрішньо-предметних та міжпредметних зв'язків при вивченні розділу. Формування у школярів природничо-наукової картини світу, образ природи, загальні закономірності природи, методи наукового пізнання природи, структурні рівні матеріального світу та організації матерії. Методи наукового пізнання природи: спостереження, дослідження, вимірювання, моделювання об'єктів і процесів, що вивчаються, їх пояснення на основі законів; про звичаєве коло українського етносу, його світоглядне значення. Уроки в довкіллі. Формування дослідницької компетентності учнів під час уроків у довкіллі. Методи проектів та кейсів, практичні та лабораторні роботи. Виконання проектів із залученням фізичних, хімічних, біологічних, астрономічних, фізико-географічних знань з усіх модулів природознавства.

Тема 5. Методичні особливості вивчення фізико-астрономічного модуля.

Зміст навчального матеріалу фізико-астрономічного модуля. Очікувані результати. Методи і форми навчання. Пізнавальне і прикладне значення фізико-географічних знань, їхня роль у формуванні природничо-наукової картини світу, природничо-наукової компетентності та особистісно значимої системи знань про природу. Використання знань з молекулярної фізики для пояснення фізичних, хімічних, біологічних явищ та явищ в географічній оболонці. Зв'язок між поняттями на основі ЗЗП. Засоби навчання під час вивчення тем модуля. Узагальнення знань на основі ЗЗП та фундаментальних ідей природничих наук. Моделювання цілісності знань (СЛС) тем модуля.

Тема 6. Методичні особливості вивчення хімічного модуля.

Зміст навчального матеріалу хімічного модуля. Очікувані результати. Система хімічних знань, її місце в образі природи. Моделювання структурно-логічної схеми модуля на основі загальних закономірностей природи, фундаментальних природничих ідей як складової ПНКС і образу природи. Методи і формами навчання. Урок у довкіллі: роботи на підприємстві з переробки горючих корисних копалин; виробництва ліків; синтетичних матеріалів; побутових хімікатів.

Тема 7. Методичні особливості вивчення біолого-екологічного модуля.

Зміст навчального матеріалу біолого-екологічного модуля. Очікувані результати. Місце знань біолого-екологічного модуля в ПНКС та образі природи випускників. Роль ЗЗП в поясненні біолого-екологічних знань. Методи і формами навчання. Наочно-навчальне забезпечення. Загальнодидактичні та специфічні вимоги до організації та проведення лабораторних робіт. Практичні роботи: Розв'язування експериментальних задач. Метод демонстрації. Методика проведення занять на екологічній стежці. Виконання проектів, моделювання образу природи з використанням комп'ютера, ілюстрацій, художніх творів. Методика роботи з учнями під час моделювання ними образу природи.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього го	у тому числі					Усього го	у тому числі				
		л	п	ла б	ін	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1. Сучасні аспекти методики навчання природничо-географічних дисциплін у старшій школі												
Тема 1. Методика навчання природничо-географічних дисциплін як наука.	12	2	2	–	–	8	11	–	–	–	–	11
Тема 2. Зміст, форми і методи навчання природничих дисциплін у старшій школі.	12	2	2	–	–	8	13	–	2	–	–	11
Тема 3. Компоненти освітньої галузі	13	2	2	–	–	9	16	2	2	–	–	12

«Природознавство».													
Разом – за змістовим модулем 1	37	6	6	–	–	25	40	2	4	–	–	34	
Змістовий модуль 2. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ОКРЕМИХ МОДУЛІВ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ШКОЛІ													
Тема 4. Розвиток загально-природничих понять і реалізація міжпредметних зв'язків у курсі природознавства в старшій школі.	14	2	4	–	–	8	15	–	2	–	–	12	
Тема 5. Методичні особливості вивчення фізико-астрономічного модуля .	13	2	2	–	–	9	12	–	–	–	–	12	
Тема 6. Методичні особливості вивчення хімічного модуля.	13	2	2	–	–	9	12	–	–	–	–	12	
Тема 7. Методичні особливості вивчення біолого-екологічного модуля.	13	2	2	–	–	9	12	–	–	–	–	12	
Разом – за змістовним модулем 2	53	8	10	–	–	35	50	–	–	–	–	48	
Усього годин	90	14	16	–	–	60	90	–	–	–	–	82	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	2	3
1.	Предмет, мета, завдання курсу методики навчання природничо-географічних дисциплін у старшій школі. Методологічні основи формування цілісності знань учнів про природу в старшій школі.	2
2.	Аналіз навчальних програм та підручників з інтегрованого курсу «Природничі дисципліни» для старшої школи.	2
3.	Методичні основи формування інтегрованого курсу	2

	«Природознавство».	
4.	Методика формування природничо-наукової компетентності під час вивчення окремих модулів освітньої галузі «Природознавство».	2
5.	Зміст та структура освітньої технології «Урок у довкіллі».	2
6.	Нестандартні уроки навчання природничих дисциплін.	2
7.	Методи проектів та кейсів. Проектна діяльність під час вивчення окремих тем розділів курсу «Природничі дисципліни» у 10-11 класах.	2
8.	Методика проведення лабораторних досліджень.	2
Разом		16 год.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Методика навчання природознавчих дисциплін – педагогічна наука. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природничих дисциплін в старшій школі. Інтеграція знань з природничих дисциплін.	8/11
2.	Аналіз програм та підручників з природничо-географічних дисциплін. Методика формування природознавчих уявлень та понять. Реалізація принципу наочності в курсі природничих дисциплін в старшій школі.	8/11
3.	Методи навчання природничо-географічних дисциплін, критерії вибору. Інтерактивні методи. Методична різноманітність проблемних завдань. Методичні проблеми формування природничо-наукової картини світу та організація роботи вчителів.	9/12
4.	Форми організації навчання природничо-географічних дисциплін. Урок - форма організації процесу навчання природничо-географічних дисциплін. Основні вимоги до сучасного уроку природничо-географічних дисциплін. Реалізація технологій здоров'язбереження під час проведення уроку. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.	9/12
5.	Методи проектів та кейсів, практичні та лабораторні роботи. Виконання проектів із залученням фізичних, хімічних,	9/12

	біологічних, астрономічних, фізико-географічних знань з усіх модулів природознавства. Технологія виконання проектів на уроках природознавства в старшій школі.	
6.	Матеріально-технічне оснащення курсу природничо-географічних дисциплін. Загальне устаткування кабінету природознавства. Обладнання для викладання модулів курсу природознавства. Методичні рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення природознавства.	9/12
7.	Моделювання структурно-логічної схеми модулів курсу «Природничі науки» на основі загальних закономірностей природи, фундаментальних природничих ідей як складової ПНКС і образу природи.	8/12
Разом		60/82 год.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання не передбачені.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни використовуються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, бесіда, метод проблемного викладу навчального матеріалу тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату);
- методи інтерактивного навчання (ділові ігри, круглі столи тощо);
- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веборієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання домашніх завдань, робота над командними проектами, презентаціями).

9. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань з дисципліни здійснюється за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає:

- усне або письмове опитування;
- перевірка виконаних практичних завдань;
- підготовка реферату, командні проекти, презентації результатів

виконаних завдань;

- контрольна робота.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей під час екзамену.

МО1 – іспит;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО4 – тестування;

МО5 – командні проекти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист практичних робіт.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента під час оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю є такі:

- виконання усіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

- глибина засвоєння та характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних та інших інформаційних джерелах;

- вміння аналізувати явища, що вивчаються, в їхньому взаємозв'язку та розвитку;

- характер відповідей на запропоновані питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність, повнота тощо);

- вміння застосовувати теоретичні положення для вирішення практичних завдань.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного

			складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поточне оцінювання та самостійна робота							Екзамен	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
5	5	5	10	5	5	5		
3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3 бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали	3бали (ВПР) +2 бали (ВСП) = 3 бали		
Модульний контроль – 10			Модульний контроль – 10					

Примітка: T1, T2... T7 - теми змістових модулів;

ВПР – виконання практичної роботи; ВСП – виконання самостійної роботи.

Сумарна максимальна кількість балів з навчальної дисципліни: 100 балів (60 балів – за практичні заняття та самостійну роботу, 40 балів – екзамен).

Робота здобувачів на практичних заняттях оцінюється максимально в 5 балів:

- перевірка готовності студентів до виконання практичних робіт, своєчасне виконання та захист – 3 бали;
- виконання самостійної роботи – 2 бали.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В якості навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів використовується базова та додаткова література з дисципліни, інтернет-ресурси, методичні рекомендації для виконання завдань практичних робіт та самостійної роботи студентів, мультимедійні презентації лекцій.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гриньова М.В. Природознавство: навчальний посібник / М.В. Гриньова, О.В. Паляниця. - Полтава: АСМІ, 2006.- 258 с.
2. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Рибалко Л.М. Природознавство: Підручник для 6 класу загальноосвіт. навч. закл./ В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз, Л.М. Рибалко. - Полтава: Довкілля. -К, 2006. - 160 с. - 3,1 авт. арк.
3. Ільченко О.Г. Методичні рекомендації до організації кабінету доквілля / О.Г. Ільченко. - Полтава: Довкілля-К, 2004.
4. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки.- К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.- 56 с.
5. Методика навчання природознавства в старшій школі: методичний посібник / [К.Ж. Гуз, О.С. Гринюк, В.Р. Ільченко та ін.]. - К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. - 192 с.
6. Помогайбо В.М. Довкілля: Інтегрований курс: Підруч. для студ. вищих пед. навч. закл. зі спец. «Початкове навч.» - Полтава: Довкілля - К, 2005. - 304 с.
7. Пустовіт Г.П. Методика навчання географії : навч. посіб. для студентів спец. 014 Середня освіта (Географія) / Г.П. Пустовіт, О.П. Войтович, В.О. Мартинюк, М.І. Костолович, І.М. Трохимчик. – Рівне: РВВ РДГУ, 2019. – 117 с.

Допоміжна

1. Врублевська М.О. Секрети успішного уроку географії / М.О. Врублевська - Х.: Вид. група «Основа», 2005.-144 с.
- 2.Гуз К.Ж. До цілісності та продуктивності знань про природу через узагальненість і фундаментальність // Імідж сучасного педагога. - 2003. - № 4. -С. 6 - 9.
3. Дудка С.В. Навчальні ігри на уроках географії / С.В. Дудка - Х.: Вид. група «Основа», 2005. - 96 с.
4. Карти та робота з ними / упоряд.: В.Серебрій, Н.Муніч. - К.: Шк.світ, 2007. - 128 с.
5. Освітня програма «Довкілля». Концептуальні основи інтеграції змісту природничонаукової освіти: (Монографія) /В. Р. Ільченко, К.Ж. Гуз.- Київ-Полтава, 1999.- 125 с.
6. Технології інтеграції змісту освіти: Зб. наук. праць.- Київ-Полтава: НМЦ інтеграції змісту освіти АПН України, 2002. - Вип. 1.

Інформаційні ресурси

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 - м. Рівне, вул. Пластова, 31, тел. 22 - 59 -15., абонент №2 - м. Рівне, вул. Толстого, 3. абонент №3 - м. Рівне, вул. Пластова, 41.

2. Обласна наукова - м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
3. Міська - м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ – Назва з екрану.
2. Закон «Про повну загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226) із змінами, внесеними згідно із Законом № 764-IX від 13.07.2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> – Назва з екрану.
3. Навчальні програми для 10-11 класів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> – Назва з екрану.
4. Позакласні заходи з географії. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/biblioteka/geografiya/typ-4>. – назва з екрану.
5. Рівненська обласна бібліотека для молоді. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yunistr.rv.ua/index.php/kalendari/-mainmenu> -107. – Назва з екрану.